

MKOA WA KUSINI.

TAREHE:..... Machi 2026

WILAYA YA MUHANGA.

SHULE ZA SEKONDARI.

KIDATO CHA TATU (S3).

MTIHANI WA KISWAHILI MUHULA WA PILI.

MAJINA:

DARASA:.....**NAMBARI:**.....

MASAA MATATU:

Alama:...../100

Maelekezo:

- ❖ Mtihani huu unawunda na sehemu kuu tatu :
 - Ufahamu. **(alama 10)**
 - sarufi na matumizi ya lugha **(alama 80)**
 - Utungaji **(alama 10)**
- ❖ Jibu maswali yote kulingana na maelekezo yaliotolewa
- ❖ Tumia kalamu ya bluu au kalamu nyeusi.

KIFUNGU: MBUGA ZA WANYAMA NCHINI RWANDA.

Rwanda ni nchi nzuri iliyo katikati ya bara la Afrika. Rwanda ina vivutio vingi vya kitalii. Miongoni mwa vivutio vya kupendeza ni pamoja na mito mbalimbali, mbuga za wanyama, misitu ya kiasili, hoteli nzuri, maziwa, milima mirefu na hata nyumba za kuhifadha vifaa vya utamaduni.

Mbuga za wanyama zinapendwa na watalii wengi. Mbuga ya wanyama ya Akagera inapendwa na watu wengi. Mbuga hii ina wanyama wengi: pundamilia, swara, paa, twiga, tembo, vifaru, simba, na wengine wengi. Mbuga hii ina mandhari ya kipekee: savana ya kupendeza watu wengi, sehemu kubwa ya majimaji yenye mto mkubwa wa Akagera, maziwa mengi na visiwa mbalimbali.

Sehemu hii inapakana na Jamhuri ya Muungano wa Tanzania. Milima yake mingi ina mimea ya aina tofauti. Nyasi ndogo ndogo kwenye vilele vya milima pamoja na savana yenye miti midogo midogo hadi misitu mikubwa hupatikana

katika eneo hili. Kwa sababu hiyo, wanyama hupenda kuishi katika mazingira hayo ya kuvutia na watalii wengi hupenda kuyatazama mazingira yake.

Mbuga ya wanyama ya milima mirefu ya Virunga nayo inavutia sana watalii wa kutoka mataifa mbalimbali. Mbuga hii inapatikana sehemu za Kaskazini Magharibi mwa Rwanda kuanzia kwenye mpaka wa Jamhuri ya Kidemokrasia ya Kongo hadi mpaka wa Rwanda na Jamhuri ya Uganda. Sehemu hii ina milima mingi mirefu inayovutia macho. Miongoni mwa milima hiyo ni pamoja na milima ya Kalisimbi, Muhabura, Bisoke, Sabyinyo, Nyamuragira na Nyiragongo. Mbuga hii inajulikana kwa wanyama wanaoitwa “sokwe watu”. Wanyama hawa wanapenda kuishi mahali penye milima mirefu kama hiyo. Watu wengi hupenda kuwatazama kutokana na maumbile yao na tabia zao zinazofanana na tabia za binadamu. Kila mwaka, Rwanda huandaa sikukuu ya kuwapa watoto wao majina na watu wengi hushirikishwa katika shughuli hii.

Mbuga ya wanyama ya msitu wa Nyungwe nayo hutembelewa na watalii wengi. Ni mbuga inayopatikana katika sehemu za Magharibi mwa Rwanda kuanzia msitu wa Kibira nchini Burundi. Msitu huu unajulikana kwa miti yake ya aina mbalimbali pamoja na aina nyingi za ndege wasiopatikana mahali pengi ulimwenguni. Mazingira haya yanavutia sana na wageni hulipa pesa nyingi kuja kutembelea nchi yetu na kuzuru maeneo haya.

Licha ya manufaa mengi ya kiuchumi tunayopata kutokana na shughuli za kitalii, kuna idadi ndogo ya Wanyarwanda ambao mpaka sasa hawajaelewa umuhimu wake. Baadhi yao hujiingiza katika vitendo vya kuwinda, kuwaua wanyamapori kiharamu na kufanya biashara za magendo za kuuza pembe za tembo baada ya kuwaua. Kwa sababu hiyo, wito umetolewa ili shughuli kama hizo zikomeshwe. Kila mwananchi anapaswa kuchangia katika kulinda wanyama hao ili waweze kuongezeka na kuendelea kutuletea fedha nyingi za kigeni na kuendeleza uchumi wetu.

I. UFAHAMU.

1.Soma kifungu cha hapo juu kisha ujibu maswali yafuatayo: (alama 10)

1. Nchi ya Rwanda inapatikana wapi?.....
2. Mbuga ya wanyama ya Akagera inahifadhi wanyama gani?.....
3. Eleza sifa za mbuga ya Akagera.....
4. Ni sikukuu gani inayofanywa kila mwaka?.....
5. Eleza sifa za mbuga ya Nyungwe.....

II. MATUMIZI YA LUGHA NA SARUFI. (alama 80)

6.Andika sentensi hizi kwa kufuata maagizo yaliyo kwenye mabano.

(alama 12)

- a)kitapikwa leo? (**nani,nini,lini**).
- b) Nchi ya Malawi hutumia (**dola,kwacha,naira,yeni,yuro**).
- c) Fundi hodari amejenga nyumba.....? (**nani, vipi, nini**).
- d) Wewe.....(**kuandika: wakati wa mazoea tungo ya kinishi**) barua ndefu.
- e) Kioo.....kilivunjika? (tumia kiulizi “- pi”).
- f)mtalii atatembelea mbuga ya wanyama?(**wapi,kwa nini,nini**).

7.Badilisha sentensi hizi ziwe katika wakati uliopita hali yakinishi:

(alama 10)

- a) Mama anapika wali.....
- b) Mimi nitaenda shule.....
- c) kwa nini unalia?.....
- d) Siku ya sherehe ya Krismasi imefika.....
- e) Wanyarwanda wanaadhimisha siku ya Mashujaa.....

8.Badilisha sentensi hizi za kauli asili ziwe katika kauli taarifa.

(alama10)

- a) Mgeni mmoja anasema,“Kitanda changu ni kizuri”.....

-
- b) Seremala mmoja alisema, "Mimi ninaunda vitanda vikubwa".....
-
- c) Mfugaji alisema, "Wanyama wetu wanakosa maji".....
-
- d) Mama yangu anasema, "Kisu changu kimepotea".....
-
- e) Mwalimu alisema, "Mimi nitafundisha somo la Kiswahili".....
-

9. Andika sentensi hizi kwa kutumia wakati uliotimilika hali kanushi. (alama 6)

- a) Mtoto wangu amefaulu mitihani yake.....
- b) Mimi nilienda kutazama wanyama.....
- c) Kamana atacheza mpira.....
- d) Sisi tunacheza kandanda.....
- e) Wao wameimba wimbo mzuri.....
- f) Mimi na mama wangu tumesoma methali.....

10. Unga sehemu A kwa sehemu B (alama 5)

Sehemu A

- 1) 1994
- 2) 957
- 3) 322
- 4) 49
- 5) 2014

Sehemu B

- a) Mia tisa hamsini na saba.
- b) Mia tatu ishirini na tatu.
- c) Elfu mbili kumi na nane.
- d) Arubaini na tisa.
- e) Elfu moja mia tisa tisini na nne.

1:.....2:.....3:.....4:.....5:.....

11. Andika sentensi zifuatazo katika wakati ujao hali yakinishi: (alama 5)

- a) Mwanafunzi huyu anasoma kitabu cha hadithi,.....
- b) Mbuga hii ilifunguliwa na rais wetu,.....
- c) Mwalimu anaandika ubaoni,.....
- d) Wanyamapori hawa wanakula nyasi,.....

e) Kwa nini mnanunua vitabu vingine?.....

12. Jaza kwa kutumia: *Krismasi, mwaka mpya, Idi-ul-Fitr, Umuganura, mashujaa.* (alama 5)

- a) Sherehe ambayo husherehekewa mwanzoni mwa mwaka:.....
- b) Sherehe ambayo husherehekewa mwishoni mwa mwaka:.....
- c) Sherehe ambayo huadhimishwa na Waislamu ni.....
- d) Sherehe ya kila wiki ya kwanza ya mwezi wa Agosti ni.....
- e) Sherehe inayoadhimishwa tarehe moja mwezi wa Februari:.....

13. Katika matumizi ya kalenda ya mwaka, wiki ina siku saba, **Andika siku za wiki: (alama 7)**

.....,.....,.....,.....
.....,.....,.....

14. Husisha viakifishi na majina: (alama 5)

- 1. Nukta a) -
- 2. Nukta na kituo b) ()
- 3. Mabano/parandesi c) ;
- 4. Alama ya mshangao d) !
- 5. Kistari kifupi e) .

1:.....2:.....3:.....4:.....5:.....

15. Badilisha sentensi zifuatazo ziwe katika wingi. (alama 5)

- a) Ukuta mrefu umejengwa.....
- b) Upanga wangu umehalibika.....
- c) Mwalimu alikuwa darasani.....
- d) Mtu huyu atakuja kesho jioni.....
- e) Kiongozi amekuwa mjini Kigali.....

16. Taja washiriki (watu) watano wa mdahalo. (alama 5)

.....,.....,.....,.....
.....,.....,.....

17. Panga sehemu za maneno zifuatazo ili kuunda maneno kamili;

(alama 5)

- a) li-hi-swa-ki:.....
- b) nzi-fu-mwa-na:.....

